

ТИЖНЕВИК - REVUE HEVDOZHADAIKE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 33 (91), рік видання III. 14 серпня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3fr.)

Париж, неділя, 14 серпня 1927 року.

Нижче («З міжнароднього життя») примішуємо ми коротку замітку про справу Сако і Ванцеті, двох італійських анархістів, засуджених американським судом на смерть по обвинуваченню в убивстві з метою грабунку.

Справа неясна, і можливо, що засуджені люде невинні. Цілий світ, принаймні, дивлючись на цю справу здалека, тримається такої думки.

Цілий світ став на боці засуджених. В усіх країнах засновано з цього приводу комітети, збирались мітинги, друковались статті, складались резолюції. Масачусетський губернатор Фулер, до компетенції якого належала справа в останній інстанції, був літерально засипаний сотнями тисяч телеграм, тисячами петицій; пудами щодня він діставав з пошти листи й заяви з цього приводу. В цілому світі усі верстви населення, усі класи, усі політичні партії, — од комуністів і до монархістів, — в той чи инший спосіб прийняли участь у протестах проти американського суду, зворушені думкою, що в наслідок судової помилки можуть загинути двоє невинних людей.

Багато сумних думок та історичних спогадів про судові помилки викликає ця справа. Знову перед людством встає прадавнє питання про можливість та доцільність смертної судової кари за людські гріхи, — принаймні, за мирних, нормальних часів. Бо ж життя людське раз одібравши, годі повернути назад, а винагородити покійника за вдіяну йому смерть на землі не можливо.

Але нас, українців, як і всіх людей, що належать до народів сходу Європи, справа ця цікавить зараз ще й з іншого боку. Винні чи невинні Сако і Ванцеті, згинуть вони чи врятують свої голови, — це річ дурядна, як здається, навіть і для них самих. Сім літ очікування смерти мусіло їх остаточно знищити, а помилування — це ж невідраднa перспектива доживотної каторги, та сама, тільки повільна смерть. Явна річ, що цілий світ зворушений не стільки долею цих обох людей, скільки самою ідеєю: — Не сміють гинути невинні люде!

Можна і слід втішатися такою прекрасною картиною. Сучасне людство чутливо ставиться до гуманних ідей, одностайно й некорисно встає воно на оборону їх. Не зломила його многолітня війна, післявоєнні події, в серці його живе і чинить благородна правда, без якої люде не люде і поступ людський не можливий.

Але одночасно встають і гіркі думки, — наші українські думки. Нещасна доля двох італійських анархістів сколихнула цілим світом, а сотні тисяч українців, що загинули од руки московських червоних катів? Не вдарила їх доля по совісті людства, не викликала вона жалости і співчуття на адресу жертв, ні огиди та обурення на адресу катів. А в тім — гинули люде, яких ніхто, навіть вороги, не запідозрювали і не обвинувачували ні в убивстві, ні в грабунках. Гинули люде, що боролись за найкращі оддавна для людства ідеали, — за визволення батьківщини своєї. Може, коли б світ дав нам хоч десяту частину тої моральної підтримки, яку він дає двом італійським анархістам у їх біді, не стогнала б уже Україна під ногами червоного ката. Історичний приклад славного визволення Греції тому доказом...

Було б довго, а може й без потреби, вишукувати причини цього явища та пояснювати його. Це одна з соціологічних проблем, і нехай над тим попрацюють соціологи. Нам цей факт дає вказівки іншого роду. Не настав ще час сприятливої для нас світової опінії, — вона обминає нас. А тому ми мусимо працювати й далі, не сполягаючи на світ, а пом'ятаючи Євангельське правило: — «Не надійтеся на князів, на синів чоловічих, — в них порятунку немає!...

Надіймося лише на Бога та на самих себе. А світова опінія, — вона прийде з часом, осяявши славою пам'ять наших великих жертв.

Про наші конструктивні завдання.

Один з західно-європейських авторів, який давав характеристику настроїв і поглядів російської інтелігенції на передодні революції 1917 року, з невеликим здивуванням зазначив і підкреслив, що російська інтелігенція всю свою увагу, весь свій інтерес з'осереджувала передовсім на питаннях знищення самодержавія, а не на вивченні тих творчих завдань, які будуть стояти перед владою і громадянством після скинення старого режиму; уважалось, що єдине і головне, що треба, це — скинути старий режим, а все інше є другорядним — воно виникне і утвориться само собою. Те, що сталося в Росії з лютого по жовтень 1917 року, весь перебіг революційних подій, вся колосальна безпорадність і бездарність російської інтелігенції, в обсязі конструктивної роботи виразно підкреслила повну слухність здивування зіхідно-європейського обсерватора; досвід російської інтелігенції на полі державного будівництва, всі її невдачі стали грізною пересторогою для кожної громадської групи, яка змагається до влади; вони підкреслили з повною очевидністю необхідність для кожної такої групи мати розроблену позитивну програму, необхідність вміти не тільки знищити те, що є, але й знати, що і як треба будувати на руїнах того, що знищено.

Досвід російської інтелігенції мусить бути з особливою старанністю і пильністю використаний нами. Впливи російської культури, які, на жаль, ще й досі тягнуть над нами, спричинили те, що в наших настроях, в наших поглядах є дуже багато спільного з тим, що констатував західно-європейський автор серед російської інтелігенції.

Моменти неіації переважають у нас над моментами конструктивного змісту; звертається передовсім увага на знищення і боротьбу з тим, що є, занедбується необхідність знати, що треба абудувати замість зруйнованого і вміти здійснити намічений план.

Ці наші властивості і прикмети, які з одного боку пояснюються впливами російської культури, з другого, боку нашим становищем недержавної нації, — вони не чинили нам більшої шкоди, поки річ йшла про ослаблення й зруйновання того чужого державного організму, до якого ми належали. Але вони вже виявили свій згубний вплив на початках будови своєї держави в 1917-20 р. р., вони ще виявлять його в майбутньому, коли знову стане на порядок денний справа реалізації наших державних завдань. Належить отже вжити всіх заходів, щоби ця небезпека нас минула.

В соціально-політичному житті, де події являються наслідком впливу цілої низки факторів, трудно й неможливо говорити про віднайдення рецептів і засобів радикального характеру. Нема й не може бути радикальних засобів для знищення відразу цілком і вповні цієї так характеристичної для психології наших політичних груп, наших політичних діячів переваги моментів неіації над моментами конструктивного характеру. Але вивчення справи, усвідомлення небезпеки можуть відограти свою роль, мати своє значіння. Тим то необхідно поставити на порядок денний цю справу в тій конкретній формі, в якій вона стоїть перед нами під теперішню хвилю, — про ті конструктивні завдання, які стоять перед українськими державниками в зв'язку з упадком большевиків.

Хочемо поставити на порядок денний питання про ті конструктивні завдання, які стоять перед українськими державниками в зв'язку з упадком большевиків, але, здаючи собі цілком справу із усієї складності питання, не маємо претензії вичерпати його цілком, освітити і розглянути в усіх деталях. Те, що маємо нижче, є скоріше матеріалом до вивчення теми,

яка, на наш погляд, потребує детального колективного розроблення. Це є розрізнені і несистематизовані уваги, що мусли би бути в результаті колективної роботи перетворені в струнке гармонійне ціле, яке становило основу спільної акції і чину.

Ці наші уваги належить розпочати з того основного питання, що його необхідно насамперед усвідомити собі, коли ми маємо на увазі будову реального конструктивного програму. Це є питання про межі творчості національної влади, тої влади, в руках якої опинилась би керма після упадку большевиків.

Треба почати наш аналіз з цього власне питання не через те, що воно являється трудним до розв'язання, що воно відрізняється великою складністю; навпаки і теорія і факти дають для нього вичерпуюче і повне розв'язання. Проте спиняємся на ньому, бо в зв'язку з неправильним підходом до цієї справи в емігрантських колах існує цілий ряд ілюзій. Тяжить в значній мірі над нами спадщина російських часів — той своєрідний російський інтелігентський блянкізм з його вірою в безмежну творчість революційної влади. Покутуємо цю спадщину в формі прибільшеного інтересу і перебільшеної уваги до самої форми організації влади, лишаючи в стороні ті завдання, ту програму, яку повинна виконати влада. І по-за цим інтересом до самої форми організації влади криється власне презумція про безмежні можливості, безмежні простори для творчості національної влади, як що тільки буде знайдено відповідний рецепт для її організації. З цього ж самогджерела випливає так поширена тенденція пояснити наші невдачі тільки недоцільністю організації апарату влади, зовсім минаючи не-реальність і утопічність тих шляхів, якими ми часами хотіли йти. При цій ситуації являється неминучим і конечним перш, ніж говорити про той реальний програм, який треба перевести в життя, підкреслити і зазначити ті можливості, які стоять тут перед владою, ту роллю, яку вона може відограти. Треба все це підкреслити і зазначити, щоб не було зайвих ілюзій.

Вище ми згадували, що розв'язання цього питання в світлі теорії і фактів не уявляє жадних труднощів. І теорія і факти одноголосно і однозгідно твердять те саме: можливості кожної влади являються обмеженими, при чому особливо обмеженими є можливості для творчості тої влади, яка виникла в результаті переворотів. Соціально-політичне життя і його події є результат впливу цілої низки факторів і по-між цих факторів вплив державної влади являється лише одним із складових елементів. Вплив державної влади може відхилити рівноділаючи, що складається в результаті діяння цілої низки сил, але не цілком змінити її напрям. Факти й події повоснних часів з повною очевидністю стверджують цю тезу. Захоплення влади Леніном в колишній Росії не дало проте можливості йому й його товаришам встановити в імперії царів комуністичний лад. Політика експериментів з боку влади привела лише країну до повної руїни, а експериментаторів примусила стати на шлях Неп'у — здачі всіх позицій приватно-власницькій стихії. Подібну, але не тотожну ситуацію ми бачили після перевороту в Німеччині. Влада опинилася в руках соціал-демократії, але високо розвинене почуття реальности, яке завжди характеризувало німецьку, с.-д. не дозволило їй стати на шлях здійснення тих пунктів її програми, для яких не було відповідних передумов в житті; влада свідомо обмежила себе і в той час, коли східні сусіди Німеччини, перейняті вірою в безмежні творчі можливості влади, довели свій край до повної руїни. Німеччина, що змогла заховати навіть в запалі революційної заверюхи почуття реальности, йде швидким кроком по шляху відродження з після-воєнної руїни.

Можна було б продовжити наведений вище хід думок, можна було б ілюструвати його ще низкою інших прикладів, але вряд чи потрібно це для висвітлення тої тези, яку ми навели, — остільки вона являється елементарною. Жадна влада в своїй творчості не може перескочити за ті соціальні умови, які існують довкола неї, серед яких їй доводиться працювати. І передовсім не форма влади рішає про ту роботу, яку вона може виконати,

а розуміння владою тих завдань і обставин, серед яких вона працює і вміння їх використати. Державна влада, яка є на висоті своїх завдань, в кожен історичний період мусить ставити до виконання ті завдання, які і можна і треба виконати. З цього погляду той монархичний устрій, який має Англія, розуміється, буде безконечно вищим і досконалішим ніж республіканський устрій мексиканського типу, який, як відомо, існує не в одній лише Мексиці...

Будуючи той конструктивний реальний програм, який може і повинен бути зреалізований після упадку большевиків, ми стрічаємося перш за все з питанням, яке на жаргоні революційних років формулюється виразом «здобутки революції». Цей вираз, такий утертий і часто вживаний, що являється об'єктом насмішок і глуму одній і предметом безкритичного захоплення других, криє за собою поважну соціально-політичну проблему.

Події революційного десятиріччя, як і того невідомого нам зараз періоду часу, який лишився до упадку большевиків, внесли і внесуть в життя народне цілу низку як позитивних, так і негативних моментів. Помиляються однаково ті, які малюють все, що сталося на протязі революційного періоду, чорною фарбою, і ті, які користуються для цього одним лише рожевим кольором. Маємо без сумніву цілу низку з'явищ і фактів, які мусять бути віднесені до «здобутків революції» негативного характеру. Безпритульні діти, хілуганство, поширення злочинності, поширення венеричних хвороб, зниження моралі — всі ці події і з'явища найгіснішим способом зв'язані з перебігом революційних подій, всіх їх може бути названо «здобутками революції» негативного характеру. Але поруч з тим є ціла низка подій і фактів, що стались в результаті революції, які носять позитивний характер; досить хоча б згадати, про ліквідацію великого землеволодіння.

Питання полягає в установленні тих позицій, які мусять бути зайняті владою і українськими державницькими групами в відношенні до всіх цих «здобутків революції» — до всіх тих змін, які набули право громадянства в житті за останні роки.

На цьому місці спинимося на розгляді тих позицій, яких в цій справі займати не вільно, але які просто серед певних кол нашої еміграції знаходять право громадянства. Існує серед певних кол тенденція загалом легковажити питання про ті зміни, які відбулись на Україні за останні роки. Користуються при цьому аргументацією подвійного характеру. Підкреслюють передовсім, що Україна є країною переважно селянською і що впливи большевиків на українську селянську масу являлись і являються мінімальними. З цього робиться висновок, що після упадку большевиків та група, яка складає основне gros нації виявиться незацепленою большевицькими впливами і процесами переродження доби революційного десятиріччя; а оскільки так буде стояти справа до селянства, тої групи, що визначає дальшу напрямну розвитку української нації, можна будувати українську політичну програму, вияснити дальші наші перспективи, майже не узявши до уваги дрібного і досадного епізоду; яким являється панування большевиків на Україні. Це є одна схема аргументації. А на допомогу їй стає друга схема характеру правно-формального. Всі реформи, акти і постанови большевицької влади на Україні є виявом діяльності окупантської влади, влади чужої і ворожої для нас. Із скиненням цієї влади, з відновленням української державності мусять упасти всі її реформи, постанови і розпорядки большевиків; це є, мовляв, природний і логічний результат факту знищення окупації.

Так думають певні емігрантські кола, вірніше такі існують настрої, оскільки ці погляди і думки не складають чого небудь оформленого, виічененого, зорганізованого.

На нашу думку, не може бути сумніву, що подібні настрої свідчать лише про одірванність тих людей, що перейняті ними, од України, про їх нездібність зорієнтуватися в фактах і подіях сьогодення цього дня.

Люде таких настроїв і таких думок забувають, що окупація України більшовиками сталась в той період, коли революція на Україні, яка ставила собі й соціальні і національні завдання, ще далеко не була закінченою, а революційний ентузіазм має ще зовсім не був вичерпаний. Більшевицька влада не могла спинити революційної стихії, вона мусіла в певній мірі пристосовуватися до неї, вона могла лише до певної степені покалічити і перевернути наслідки розгортання революційного процесу, і коли ми придивляємося до основних фактів сучасного українського життя, то мусимо констатувати, що вони складають рівноділяючу двох сил: впливів большевицької сили, яка хоче спрямувати життя згідно з комуністичним катехизисом, і стихійних, творчих сил національного руху, розколіханих подіями 1917-29 років.

Візьмемо большевицьку українізацію. Які фактори відіграли і відіграють рішачу роль в цьому «здобутковій революції»? Чи тут рішає большевицька влада, яка, перелякана стихійним зростом українського руху, змагається поставити для нього загороду, будуючи «нову» «українську» культуру, українську по формі, але із змістом, ухваленим і дозволеним святими отцями з III інтернаціоналу? Чи навпаки беруть гору тут стихійні сили національного руху, які, використовуючи поширення прав української мови, наперекір всім заборонам і репресіям надають українізаційним експериментам «дрібно-буржуазний» «контр-революційний» український національний зміст? Приглянемося до земельних відносин. Хіба їх тепершній стан так само не є результатом впливу двох сил: реґулюючої діяльності большевицької влади, що мусіла йти на поступки селянам, і вияву того традиційного відношення до землі, яке виробило собі наше селянство. Наводимо ці два приклади, але для кожного, хто приймає до уваги, що живе життя на Україні не могло раптом спинитися в результаті большевицької окупації, мусить бути ясным і зрозумілим, що не тут тільки, але й в кожному соціально-політичному з'явищі, ми можемо знайти наслідки впливів двох сил, двох факторів: большевицької влади і органічних процесів розвитку українського життя. Коли справа стоїть так, в жаден спосіб не можна пройти мимо того, що називають «здобутками революції», не можна легковажити й не узгляднювати всього того, що мало і має місце на Україні за часів большевицького панування; воно мусить підлягти старанному вивченню, студіюванню і оцінці; аналіз того, що є, слідкування за тим, що твориться по той бік Збруча, являється одною з основних підстав для будови конструктивної політичної програми. Оскільки многогранним являється соціальне життя, оскільки події останнього десятиліття перевернули до гори дном всі соціальні відносини, остільки многогранною, ріжносторонньою, узгляднюючою всю широту проблеми, мусить бути конструктивна політична програма, що має бути реалізованою при відбудові української державности.

. ***

Коли ставиться питання про створення конструктивного політичного програму, насамперед треба з'ясувати чи сама постановка цієї справи не являється річчю завідомо безнадійною і неможливою до розв'язання, чи не є більш правильним і доцільним говорити не про програм, а про програми. Коли існують серед української нації, які і серед кожної іншої, класові суперечності, коли класовий момент в результаті большевицького панування являється надзвичайно загостреним, то чи не є при цих обставинах річчю цілком утопічною змагатись збудувати о д и н конструктивний програм, який мав би реальне значіння і реальну вартість.

Думаємо, що справа створення єдиного політичного програму, єдиного в його основних і рішачих пунктах, не є річчю неможливою і нереальною й при узглядненню факту існування класових суперечностей. Правда,

завдання це є до виконання, коли зробити одне припущення, яке мусить бути прийнято на віру, яке довести не можна, — припущення, що українська нація є здоровий соціальний організм, здібний до державно-національної творчости. Класова боротьба, класові суперечності є момент, неминучий в житті і розвитку кожної нації, кожного суспільства, але існують певні межі, за які ця боротьба, ці суперечки не переходять, не мусять переходити в здоровому соціальному організмові. Коли створюються обставини, які загрожують небезпечно існуванню нації, існуванню того соціального осередку, в межах якого лише й можливий нормальний розвиток окремих класових груп даної нації, мусить бути знайдений компроміс між вимогами класових груп во ім'я вищих інтересів нації. Цей компроміс знаходили здорові і здібні до розвитку і життя нації, як це мало місце на початках світової війни в Німеччині і Англії; його не могла знайти в 1917 році хвора російська нація.

Створення національної державности для української нації означало б створення таких умов, при яких був би можливий нормальний і вільний розвиток класової боротьби для всіх соціальних груп, що з них складається нація: являється це фактом, в якому заінтересована вся нація без ріжничі клас. Створення держави, яке вимагає виявлення максимуму національної енергії і творчости, енергії і творчости всіх її класів, в кожний даний історичний момент може бути переведено лише на основі тільки одної програми, одної схеми, які відповідали би міжкласовим відносинам в самій нації, — степені зорганізованности, свідомости, реальности домагань окремих її класів. Максимум виявлення творчости нації для кожного даного історичного моменту може бути здійснений одною лише комбінацією класових домагань і вимог, які для тої хвилі являються реальними і здійснення яких є необхідним для створення і закріплення національної державности. У кожній здоровій нації, здібній до створення своєї держави в періоді національно-державного будівництва, здійснення класових домагань мусить бути підпорядковано моментові державному.

Виходячи з цих положень, можна і треба говорити про констрування єдиного українського політичного програму — схеми тих основних завдань, які при тій ситуації, яка утворилась в результаті большевицького ланування, мусіли б бути реалізовані в цілях збудовання і закріплення української державности. В своїйому дальшому розвитку, в своїх деталях цей програм миг би не знаходити однозгідної оцінки з боку реальних класових українських груп, але досягнення однозгідности розуміння в основних проблемах державного будівництва для всієї нації є питанням про те, бути чи не бути українській державности після упадку большевиків.

Створення конструктивної програми не може бути лише механичним об'єднанням ріжних вимог, що задовольнятимуть інтереси всіх класів. Програма мусить уявляти з себе органічну цілість, а провідним моментом при її виробленні є створення умов для максимального розвитку національної творчости. Забезпечення умов для розвитку творчости і виявлення енергії для тих класів, які в складі української нації займають чільне місце, які виявили більшу енергію, які мають більші потенції очевидно, в такому програмі повинні займати перше місце; інтересу такої соціальної групи повинні підпорядкуватися, виходячи з моментів державних, інші соціальні групи.

Являється загальником твердження, що основою української нації є селянство. Проте та рівняюче мала й невідповідна до ролі селянства увага до його становища, яка є характеристична для нашого життя, для багатьох робить неясними ті зміни, що відбулися на українському селі на протязі останнього десятиліття. Організованність і свідомість селянства за цей період остільки зросли, що воно перестало бути об'єктом для чужих експериментів, — воно з великою активністю почало виступати в

соціально-політичному життю, як самостійний чинник. Історія еволюції більшовицького режиму є передовсім результат боротьби з ним селянства, яка виявлялась і виявляється в самих різнородних формах. Стихийний зріст українського національного руху так само зв'язаний з цим розвитком селянської активності. Досвід більшовиків з очевидністю доводить що являється абсурдним кожен проєкт, кожна концепція державності на Україні, які не будуть мати за собою активної піддержки селянства. Конструктивний український політичний програм, який не узгодить в належній мірі і в належній формі вимог селянства, через одне це буде нереальним і утопічним. З довоєнних часів подекуди аж до тепер залишилася традиція, за силою якої в кожному політичному програмі мусить бути «аграрний» програм, що його призначенням є охопити і задовольнити інтереси селянства; уважалось аксіомою, що інтереси селянства являються сконцентрованими коло землі і що для задоволення вимог і потреб його досить мати в кожному політичному програмі відповідні пункти, що мають регулювати земельну справу. Традиції цього роду для теперішніх часів, для теперішніх відносин, являються анахронізмом. Оскільки селянство виступає, як активний соціально-політичний чинник, який бере участь в цілому процесі національного життя, не можна думати і уявляти, що узгодження його інтересів може полягати лише в тому, що б в програмі було уміщено певні пункти, що торкаються регуляції земельних відносин. Коли селянство стало активним чинником соціального розвитку, — його обходить і його торкається все, що може в той чи інший спосіб вплинути на зміст і характер державного будівництва, — отже цілісність політичного програму, а не лише окремі його пункти. Відповідно до цього політичний програм, — формуловка завдань державної влади, в обсязі зазначення її форми, її адміністративних, культурних, фінансових, господарських і всяких інших заходів — мусить бути уложений з узгодженням в першу чергу вимог і потреб селянства. Такої конструкції програму вимагають потреби використання максимуму національної творчості в процесі національно-державного будівництва.

Нам можуть зробити закид, що той спосіб конструювання програму відбудови, який зазначили ми вище, веде в ґрунті річей до будови не загально-національного, а класового селянського програму. Таке зауваження не буде справедливим. Та схема конструкції програму відбудови вимагає внесення вимог, що відповідають інтересам селянства не через те, що вони є вимоги певної соціальної групи, а через те, що являються вони тими неминучими вимогами, без задоволення яких неможна відбудувати і закріпити українську державність. Поруч з тим і разом з тим до програму мусять бути включені також і вимоги, які б задовольнили потреби інших соціальних груп, оскільки ці останні відповідають найвищому критерієві: створенню умов, необхідних, для максимального вияву національної творчості і енергії, без яких не можлива відбудова української державності. Але кожен історичний період являє собою ту соціальну групу, задоволення в першу чергу вимог і потреб якої являється кінечним з погляду інтересів загально-національних. Такою соціальною групою під теперішню хвилю для української нації являється селянство.

Наші уваги затяглися по-над міру. Тим то на разі ми обмежимося лише тим, що подано вище.

Думаємо, що зазначили ми основні моменти тої загальної схеми, стосуючись до якої міг би бути намічений конкретний програм відбудови. Думаємо, що згодом ми ще вернемося до порушеної теми і спробуємо намітити ти пункти певних частин програму відбудови.

В. Садовський.

Що таке большевицьке зниження ринкових цін.

Ринкові ціни на крам це є великий показчик того чи іншого економічного стану, тої чи іншої економічної політики чи тенденції економічних сил, що в ній борються. Ціни на крам виявляють і гріхи продукції і гріхи організації торгівлі, вони є ознака добробуту чи недобробуту країни. Ціни, як намагнічені стрілки компаса, показують задалегідь і політичні бурі, які збираються в соціально-економічному тілі.

Одно слово, не дурно большевики свого часу звернули пильну увагу на зниження ринкових цін в торгівлі, в розподілу. Свого часу сакраментальний «Сто» взяв і от так собі просто і ясно постановив: «да будуть знижені всі ціни на 10 відс.». Полетіли накази «всім, всім, всім» — знизити ціни: вся большевицька преса взялася до агітації за зниження за всяку ціну. Розуміється, при цьому найбільше постраждав папір, і його ціна в першу чергу піднялася, а потім так званий кон'юнктурний інститут Н. К. Ф. С. С. Р. недавно голосно заявив, що всесоюзний індекс цін промтовари ні в одній галузі не дав зменшення до 10 відс., а лише: для кооперативів 7,1 відс. для приватної — 6, 4 відс., для госторгу — 6 відс. Таким чином виявилося, що якраз держава III-го інтернаціоналу найбільш обдирає покупця.

Але коли по суті розібрати визначений кон'юнктурним інститутом триумф, то виявиться, що і зниження, яке хитається між 7, 1 — 6 відс. є чисто бюрократична брехня цілком в дусі блаженої пам'яті придуркуватого старорежимного московського оптимизму.

Вже саме яскраве невиконання директиви державними органами торгівлі, СТО про 10 відс. вказує, що навіть азійська «стенка» не помагає. Розстріляти цін не можна, як не можна їх посадовити в концентраційний лагер чи в «давілкі» ГПУ. В області цін навіть садист Дзержинський і той пасував. Лізуть в гору тай все.

Так от виявляється, що за лаштунками зниження криється навпаки — підвищення, а чого доброго і певна криза, або як фігурально часом висловлюються економісти — бунт цін.

Якою цінок большевики досягли зменшення цін до 7, 1 — 6 відс.?

Про це тепер оповідає сама московська преса. По перше, виявляється, що ціни знижувались у більшості не за рахунок основної ціни виробу, не за рахунок собівартости, щоб дійсно означало зниження, а лише за рахунок відпускних цін державної промисловости. Таким чином державна промисловість одмовлялася від частки своїх прибутків, як відомо цілком проблематичних. Отож, в суті речі це — розтрата оборотного капіталу.

Узбекстанська кооперація, знизивши ціни, виявила збиток в 240 тисяч рублів, Узбекторг — 1.200 тисяч руб.; Тверський коопсоюз — 12 тис. руб. і т. д. до неконечности цифрами збитків заповнені

звіти всіх органів торгу. Резолюція пленума Ц. К. КП (б) уцими днями заявила, що «торговля на Україні зменшила ціни за рахунок прибутків, а не раціоналізацією апарату».

Комуністичні керівники не говорять, що ціни можуть бути зменшені шляхом раціоналізації соціального боку продукції, що є основою справи. Ні, для них справа рішена. Вільної продукції, гри попиту і предкладання не може бути ні в якій мірі. Може бути лише фараоновський капіталізм, що зветься комунізмом. Що найбільше більшовики можуть припустити, це, — що феномен цін криється чи в технічному неудоконаленню продукції, чи в неекономности торговельного апарату. Певна частина провини падає звичайно і на торг, організація якого тримається на принципі служби державі, на бюрократизмі. Але це ще не все.

Сповідуючи цілий світ про зниження цін, одночасно де-які більшовицькі організації визнають, що це таки дійсно Пірова перемога. От наприклад «Торгово-Промышленная» газета (ч. 139, 23-VI) ясно пише, що хоч, мовляв, ціни зменшені, але брати цього всерьоз зовсім не треба. І тут же каже чому: «видатки торговельних організацій часто мають тенденцію до збільшення. І при тому наводиться цілий шерег торгапаратів, в яких відс. збільшення торговельних видатків далеко перевищує відс. зменшення одпункних цін на крам на ринкові. Само собою напрохується питання: до чого ж приведе це «зниження» цін і зменшення прибутку. Ясно, що до збитку, а за ним і до підвищення всіх цін, яке явище властиво зараз і спотерігається в СССР, не дивлючись на статистичні «упражнення» Конюнкт. НКФ. СССР.

Вихід з зачарованого кола дорожнечі не в раціоналізації бюрократичної організації торгу, а перше за все в соціальних умовах продукції і розподілу, а це залежить од політики загальної, а не від тої чи іншої поверхової реформи, від того чи іншого пересажування бюрократичних музиків під більшовицькою неп — Липкою.

В умовах цілковито мирного життя поведінка цін в СССР являється явно контрреволюційною. Зараз це один з найгрізніших ворогів більшовизму. І вони це знають і кричать. Але побороти ціни значно важче, ніж встановити диктатуру пролетаріату. Марнотратна продукція і марнотратний торг (бо тільки шляхом збитку більшовики можуть знизити ціни), можуть вестись або за рахунок основного капіталу, або за рахунок обдирання селянства. Інших способів немає, бо не має інших джерел, досить великих, особливо у московської влади, нагородження оборотного капіталу продукції народнього господарства. Хисткий цей стан не може довго тягтися: рано чи пізно ціни наберуть політичного значіння, і та боротьба, яка за ними криється виліється в конфлікт, наслідком якого буде реакція проти утисків політичних і економічних і встановлення вільніших форм, як політичного життя, так і продукції та розподілу.

І. З а т а ш а н с ь к и й.

Новий закон про рівноправність мов на совітській Україні.

«Пролетарська Правда» (ч. 152) та московські «Известия» (ч. 153) надрукували телеграфічне повідомлення з Харькова з 7 липня б. р., в якому переказано зміст нового закону про права національних мов на Україні, виданого совітським урядом.

Закон має назву: «Постанова уряду УСРР про заходи забезпечення рівноправності всіх мов на Україні та сприяння розвитку української культури», — і містить, в коротких рисах, такі норми: Мови всіх національностей, що проживають в УСРР, є рівноправні. Усі громадяне мають право користуватися своєю рідною мовою, яку у зносинах з державними органами, так і в усіх прилюдних виступах і в громадському житті, а державні органи, на бажання громадянина мають провадити з ним зносини його рідною мовою. Вживання національних мов державними установами: адміністративними, судовими та освітними, — регулюється такими нормами: Усі офіційні зносини та внутрішнє діловодство державних установ повинно провадити українською мовою на всій території УСРР за винятком національно-територіяльних адміністративних одиниць, відокремлених для обслуговування національних меншостей, що проживають компактною масою; в державних установах цих національних одиниць мовою для офіційних зносин і для внутрішнього діловодства являється мова тієї національної меншости, яка в даній одиниці складає більшість населення в тій чи іншій місцевості України, закон звужує в таких випадках: Усі закони постанови і розпорядження Центрального уряду і місцевих адміністративних державних та громадських установ оголошуються до загального відома мовами: українською та російською, а найважливіші акти, крім того, ще й мовами національних меншостей; всі акти публично-правного характеру повинні писатися українською мовою, але на бажання тих, для кого ці акти призначаються, може бути вписано паралельно текста на всякій іншій мові; рівно ж і всякого роду зовнішні ознаки, як герби, вивіски, штампи, об'яви, то-що, можуть бути на українській і паралельно на якійсь іншій мові. Далі, судочинство в судових установах повинно переводити на укр. мові, виключаючи національно-територіяльні одиниці, де суд провадиться мовою національної меншости. Крім того, всі суди у випадках, коли сторони, свідки, експерти чи обжаловані не володіють тою мовою, на якій провадиться судочинство, зобов'язані закликати перекладачів. Освітні установи на Україні повинні керуватися такими нормами. У початкових школах наука провадиться на рідній мові; але обов'язковими предметами навчання у всіх школах визнаються: українська мова, українознавство і російська мова. У школах фабрично-заводських, на робітничих курсах наука провадиться також рідною мовою учнів, у професійних школах, крім тих, що обслуговують національні меншости, наука провадиться українською мовою. Наука у вищих школах (ВУЗ-ах), повинна провадитися українською мовою але раніше, ніж розпочати виклади цією мовою, треба її завести до навчальної програми, як обов'язкову дисципліну. Учителі, викладачі, професори та співробітники всіх наукових закладів та установ УСРР мусять володіти мовою, що нею викладають у школі: «На посаду професорів та викладачів ВУЗ-ів можна призначати осіб, що можуть викладати українською мовою». (1).
Вся науково-дослідна робота на Україні повинна провадитися укр. мовою, при чому виняток робиться для наукових робіт, що обслуговують інтереси націон. меншостей.

Державні органи в національно-територіяльних одиницях повинні вживати мову місцевої національної більшості; усі службовці повинні володіти цією мовою, а такою українською. Зносини між національно-територіяльними одиницями провадяться на мові національній, або на українській. Забороняється приймати на державні посади службовців, що не знають української мови, а в національних одиницях — мови місцевої національної більшості.

Такі норми встановлює новий закон що-до «забезпечення рівноправности мов на Україні.»

Закон встановлює карну відповідальність за порушення його приписів. «Співробітників, які не вжили відповідних засобів, щоб вивчити українську мову, чи мову відповідної національності, а також тих, що виявили негати́вне ставлення до українізації, звільнятимуть в адміністративному порядку без попередження та без виплати вихідної платні».

Отаким зміст прийнятого совітським урядом закону. Як було зазначено на початку, ми маємо не автентичний текст закону, а переказ його українськими та російськими телеграфними агентствами, і до того ж переказ дуже невдалий, зроблений не фахівцем, не юристом. Тому, крім неточности в термінології, маємо ще досить неясних виразів і протилежних в обох телеграмах речень, які заплутують і без того досить неясний зміст закону. Можливо, що телеграфне агентство тут не причому і що закон дійсно має оці хибки, бо вже з'явилися коментарі й пояснення до нього: т. Затонського на російській мові в ч. 153 «Ізвестий» і Ол. Бор-ського в ч. 153 «Пролетарської Правди».

Т. Затонський подає свої коментарі для російської публіки, а т. Ол. Бор-ський, має на увазі читача-українця. Дякуючи цьому, коментатори подають цілком різні мотиви закону, різно вьяснюють його мету й значіння; крім того, кожний з них де-що педоговорює, замовчує перед своєю аудиторією, але в такий спосіб, що, коли порівняти обидва коментарі, то й виявиться, що один з них замовчує як раз те, що другий знайшов потрібним одверто висловити своїм читачам. Тому, для об'єктивного вьяснення мотивів, мети і значіння нового закону необхідно навести головніші точки обох коментарів.

Ол. Бор-ський починає свого коментаря з того, що тоном властивим кожному «правовірному» совітському журналістові, виводлює ганьбу буржуазним урядам Грузії, Азербейджану та України (МНР) за те, що вони хоч і «виступали завзято під національними гаслами та національну програму робили основою всіх основ своєї політики, проте були цілком нездатні розв'язати національну проблему в одних окремих республіках». «Програма націоналістів була наскрізь шовіністичною, отож вона загострювала суперечності і антагонізм між окремими національностями, що заселяють наші республіки. Це робило нереальною національну політику й що-до тої привілейованої частини, що її націоналісти обстоювали». «Шовіністична політика уряду УНР не тільки викликала ворожнечу з боку решти національностей на Україні, а й ніякої користи не давала самій справі українізації». Не така, розуміється, совітська національна політика, одним «етапом якої», являється новий закон. Принципи цього закону старі, давно вже оголошені, проте власне «практичне переведення їх» являється тяжким та вимагає «послідовного і ретельного керівництва» і постійної уваги з боку красивих органів. Важливість нового закону полягає в тому, що «він вносить чіткість в усі ті питання, які часом заплутувалися в процесі українізації за останні роки». Цінне признание! Виходить, що й совітському урядові не так вже легко здійснювати його «правдиву національну політику» та що й він, не дивлячися на відсутність «шовінізму» теж наскakuвав на перешкоди, на «нечіткість». «Одні намагалися, — пише далі т. О. Бор-ський, — ніби для оборони інтересів національних меншостей, яко мога більше звузити українізацію, вирвати з під її сфери окремі галузі» (одні — це очевидно «вдячні» національні меншості); «інші, навпаки, намагалися ніби для українізації нехтувати інтересами національних меншостей та порушувати («інші» — не українці). «Одно

сло через де-яку, нечіткість, або правдивіше сказати—недоговоренність, яка може була в попередніх розпорядженнях, перекручувань було чимало».

Коли у буржуазних урядів були труднощі з меншостями і з шовінізмом, то ці цілком природно, бо тож такі «клята буржуазія», а от як же пояснити, що й совітський, правовірний уряд має такі самі труднощі з найменшостями, що вороже ставляться до українізації, а також і з шовінізмом українським? О. Бор-ський потішає читача тим, що от, мовляв, видано новий закон, який «вносить ясність у питання про взаємини укр. мови з мовами нацменшостей» і все піде добрим шляхом «без перекручувань». І тут же сам перший подає приклад такого «перекручування». Ця постанова, — пише О. Бор-ський, — як і попередні, недвозначно підтверджує, що основна мова для офіційних зносин в УСРР — є мова українська, і тільки в національних адміністративних одиницях основною мовою офіційною є мова відповідної національності. Це треба добре запам'ятати, — підкреслює О. Бор-ський, — щоб надалі в цьому ніяких неправильних тлумачень не було! Так то воно так, але оте коверзне слово «тільки» псує всю справу: як-же можна вважати українську мову за основну, коли вона не вживається на цілому просторі України, коли мови нацменшостей у виділених для них районах являються також «основними»?

Тов. Затонський, навпаки, в своєму коментарі категорично стверджує, що на Україні немає жадної основної державної мови: «поскольку на Украине нет обязательного для всех государственного языка»... От же й виникає якесь «неправильне тлумачення». Хтось, явна річ, помиляється в двох коментарях. На нашу думку, помиляються вони обидва. Згідно закону, українська мова обрана мовою офіційних зносин не на всій території України, а лише на території, заселеній укр. населенням; для територій, виділених в окремі націон. одиниці, такі самі права надає закон мові тієї національності, для якої національна одиниця виділена. З правного погляду, немає тут різниці: українській мові надано не більше прав, як і кожній мові націон. меншостей, для яких виділено окремі адміністративні одиниці. Виходить, ніби то, правду каже т. Затонський, що на Україні жадній мові не надано обов'язковості і державности. Ні, помиляється (або навмисне недоговорює) і т. Затонський, бо закон дійсно надає одній мові права державної мови, незалежно від території і від більшости населення, — це мові російській. Закон надає російській мові, як мові російської нацменшості всі ті права, що й мові українській і іншим нац. мовам; але крім того, закон надає тільки їй однієї більші права, ніж всім іншим мовам, а саме: всі закони (декрети, постанови), розпорядження вищих державних органів УСРР (ВУЦВК, Раднаркому, УСР'у) центральних інституцій і установ, а також Окрвиконкомів, та міських рад оголошуються до прилюдного відома, крім української і, російською мовою. Крім того, російську мову поруч з українською, закон визнає обов'язковим предметом навчання у всіх чисто школах України.

Російська мова, таким чином, не будучи мовою більшости, дістає більші права, ніж мова українська. Це почасти визнає і т. Затонський, але він дає свотрідне пояснення цій постанові закону. «Русский язык является не просто языком национального меньшинства, как напр., еврейский, польский, немецкий. Это язык — в данный момент большинства рабочего класса». Таке пояснення дане т. Затонським, явна річ, лише для життя серед московських кол, бо тепер вже, здавалося б, пізно говорити про те, що на Україні російська мова є мовою більшости робітників. Та коли б це було й так, то яким способом цей факт може оправдати постанову закону, в основу якого, як не як, покладено поділ мов по національностях, а не по класах.

Цікаве пояснення що-до мети нового закону подає т. Затонський російському читачеві. У той час, як О. Бор-ський перед українською аудиторією вихвалює совітський уряд за підтримку українізації та надання прав ук-

раїнській мові. т. Затонський пише так: «Нам приходить не просто забезпечувати рівноправ'я, не тільки содействовать розвитку національних культур отсталих мас меншин, но проводить так називаемую украинизацию, т. е. специальные мероприятия. содействующия развитию культуры большинства населения». «Город на Украине оказался русифицированным, а деревня в основном сохранила свой национальный украинский облик». «Было бы чрезвычайно вредно в культурном отношении (читай тільки в культурному?) поддерживать существующий раздел по национальности между городом и деревней. Советское правительство решительно стало на путь украинизации советских учреждений, а также школы». Але щоб не дуже вже налякувати російського читача, т. Затонський пояснює далі: «Это не значит, что украинизация может приводиться н а с и л ь с т в е н н ы м п у т е м или механически в отношении русского рабочего и вообще граждан, с ч и т а ю щ и х своей культурой русскую или иную, пользующихся русским или иным языком» (ось де собака лежить!). «Мы можем и должны требовать, чтобы служащие, обслуживающие интересы населения, владели языком большинства этого населения. И здесь известная доля принуждения для тех, кто желает служить народу, допустима и неизбежна. В остальном закон т щ а т е л ь н о о х р а н я е т п р а в а н е у к р а и н с к и х национальностей». Іншими словами: не бійтеся українізації, панове росіяне і всі, хто вважає російську культуру своєю та хто вживає російської мови. Українізація вигадана лише для «смічки» міста з селом, щоб цим одурити та привабити селянство. Але це не значить, що когось будуть примушувати українізуватися; ні, лише той, хто забажав мати добре оплачену посаду на Україні, вже повинен буде за одержані гроши «поукраїнізуватися», тай то не дуже, бо закон в першу чергу «тщательно» охоронятиме права неукраїнських націй. Такий коментар подає т. Затонський; подаючи його він був певен, мабуть, що російських часописів на Україні не читають. Так чи інакше, він мав ще досить такту, чи нюху, не надрукувати свого коментаря в укр. часописі, а доручив т. Ол. Бор-ському подати інший коментар для укр. читача.

Ми навели уривки з обох коментарів, щоб показати безсторонньому читачеві, що совітська державна політика завжди виявляється у двох обличчях: одно — тихеньке, скромненьке, зрадницьке, підле — звернене до Москви, а друге — в комуністичному «осіяннію» гордо, побідно підняте — звернене доукраїнського народу; одно в багні повзає перед Москвою, друге — брудним чоботом наступає на горло українського народу. Два обличчя й дві правди має совітський уряд: одну для Москви, другу — для України.

Для нас новий закон про рівноправність мов, дійсно, з а к о н н о в и й, в основних своїх рисах цей закон був уже вироблений Центральною Радою і здійснений урядом УНР. Основні засади про те, що наука в початковій школі провадиться на рідній мові учнів, що кожний громадянин має право звертатися до всіх державних установ і бути задоволеним на його національній мові, — були признані урядом Центральної Ради і УНР. Національним меншостям також визнано було право мати всякі школи, — і вищі навіть, — на їх мовах. Усе це було вже заведено ще до большевиків. Але при цьому було ще визнано за українською мовою, — мовою не просто більшості, а величезної більшості автохтонного населення, — права державної мови, обов'язкової для всіх. Цієї норми якраз бракує в новому законі совітського уряду. У цілях своєї окупантської, визискуючої політики чужинця на Україні, совітський уряд цілком ігнорує факт, який встановлено, між іншим і переписом 1926 р., — що на Україні мешкає: 87, 69 відс. — українців, себ-то більш 1 ⁴/₅ всього населення, і тільки 5, 49 відс. росіян, 1, 50 жидів, 1, 57 відс. — поляків, 1, 53 відс. німців. Большевики штучно поділили єдину українську територію на цілий ряд національно-адміністративних одиниць, причому багатьох таких одиниць штучно утворили (навіть новий закон, як стверджує т. Затонський, забороняє надалі виділяти самі міста в окремі національно-адміністративні одиниці, — отже й такі спроби, видно були вже) та урівняли їх у всіх

правах що-до мови з більшістю населення України. Цим засобом московська комуністична партія та її експозитура на Україні, т. зв. СРСРський уряд, поставили український народ, цього справжнього господаря землі своїй, в положення звичайної національної меншости. Згідно новому закону, українська територія уявляється розподіленою між національностями, що живуть на Україні, при чому що-до мови рівні права належать мовам всіх територіяльних національностей, в тому числі і українській, за винятком національності російської (5, 49 відс.), мова якої дістала найбільші права, що ставить її в положення дійсної основної державної мови на Україні. До такого висновку приїде кожний безсторонній читач, як тільки він почне аналізувати зміст нового закону.

Правдивість цього аналізу може ствердити такою авторитетною заявою т. І. Петровського, голови ВУЦВК'а: «Закон твердо встановлює, що наші державні органи повинні цілком однаково обслуговувати трудящих всіх національностей на їхній мові, не даючи переваги ні українцеві, ні руському, ні полякові, ні євреєві. Закон повнотою стверджує той факт, що в Радянській республіці немає і не може бути «великої державної командної нації» («Прол. Пр.» ч. 156). А т. Буценко голова центр. комісії націон. меншостей, додав, що новий закон «зовсім відповідає природі совітської влади і політиці комуністичної партії. Він забезпечує національним меншостям однаково з укр. народом змогу розвивати свою культуру на рідній мові» (там же).

Закон названо «постановою про заходи забезпечення рівноправности всіх мов на Україні та сприяння розвитку української культури». Тим часом, весь закон спрямовано лише на забезпечення «рівноправности всіх мов на Україні». Що ж до заходів до «сприяння розвитку української культури», то взагалі в ньому не має жадних правил, які б нормували ці заходи, є лише вказівки на те, що «керівництво українізацією уряд поклав на всеукраїнську Центральну комісію в справі українізації». Отже мова йде не про засоби, а про керівництво. Коли ж т. О. Борський до засобів сприяння розвитку української культури зараховує правила закону, що говорять про права, надані українській мові, то він помиляється, бо кожне таке право закон зараз же обмежує винятком на користь мов національних меншостей. Таким чином усі засоби, спрямовані до так званої «українізації», треба розглядати, як нормальне лише забезпечення звичайних прав цієї мови, як одної з визнаних на Україні мов, але не в якому разі не можна їх визнати за ті спеціальні засоби сприяння розвитку української культури, про які згадується в назві закону. Пишаючись «українізацією», большевики замовчують те, що вони ж самі позбавили були українську мову всяких прав на прилюдне, офіційне існування та що, коли совітський уряд був примушений категоричними вимогами українського селянства, підкріпленими економічним бойкотом, піти на уступки та повернути і то не всі, а лише деякі, права українській мові, то цей факт ні в якому разі не можна трактувати, як якісь привилеї, чи якісь до більші права, ніж кожної іншої національної мови на Україні. Українізація — єсть повернення українській мові лише частини тих прав, які вона мала раніше, які вона повинна мати і які, без сумніву, буде мати, без огляду на те, чи подобається це чи не подобається Москві та іншим нацменшостям.

На прикінці вважаємо потрібним поставити всім, хто так гаряче обороняє новий закон, який закріплює витворений большевицькою політикою status quo на Україні відносно рівноправности всіх національних мов, одно запитання: чому аналогічного закону й досі не видано в Росії та в інших республіках СРСР? А українців-большевиців запитасмо: чому вони не вимагають виділення на основі взаємности національно-територіяльних одиниць для обслуговування українського населення, що посідає компактною масою території в Курщині, Гомельщині, Вороніжчині, на Дону, Са-

ратовщині і Самарщині, в Ставропольщині, на Кубані, в Криму, в Сибіру, на Далекому Сході і в інших місцевостях Союзу совітських республік. До того часу коли не буде заведено аналогічних законів в інших республіках та не буде визнано за українським населенням по за межами України всіх тих прав що-до адміністрації і мови, які новий закон визнав на Україні за росіянами і іншими нацменшостями, до того часу маємо повне право вважати, що новий закон і всі попередні встановлено на Україні з єдиною метою: зменшити права українського народу на його рідній землі, яку він посідає в переважаючій більшості, поділити територію України на дрібні національні одиниці, іноді штучно вигадані, та цим засобом зменшити природну анти-комуністичну відпорну силу українського народу.

А. Я.

Ф і з к у л ь т у р а .

Серед відомих большевицьких досягнень всяких Окрвиконкомів і Церобкоопів (не числячи знаменитого — Замкомпоморде) тулиться скромна незнана — фізкультура, під яким псевдонімом треба розуміти большевицьку систему фізичного виховання.

Система, як і все большевицьке, незвичайно проста: спочатку треба все знищити, а потім — буде видно. Отже, щоб було видно, черговий чекіст ставиться комісаром фізкультури, йому дається повноважність і помішники, вибрані по партійному принципу, і все «благоденствує». Комісар комісарствує, помішники помагають і на місті фізичного виховання розцвітає пишним цвітом фізкультура.

Питання фізичного виховання і до фізкультури стояло на Україні далеко не на висоті сучасних потреб. До 1900 року спорт крім веслування, пливання і ковзання на коньках був майже незнаний. Фізичне виховання шкільної молоді було майже виключно в руках старшин і навіть унтерів у виступі, які крім маршів та поворотів самі нічого не знали. Приблизно цим — 1900 роком — датується початок заведення на Україні руханкових товариств в сокільському дусі і тиршової системи в школах. Рівнобіжно тому стали з'являтися і чисто спортові товариства, так що на початок війни Україна мала в кожному більшому місті як на сокільську чи спортову установу, то в усякому випадку плянове фізичне виховання в школах проваджене фаховими інструкторами.

Цей систематичний і широкий розвиток не міг не викликати заздрости і бажання зробити на цьому кар'єру у темних елементів і ще за царських часів відомі факти, які стреміли до спинення цього свобідного руху і направлення його в інший бік, як наприклад відомий шварцевський експеримент з «потешними».

Але що не змогли зробити царські урядовці, то легко виконав могутній большевицький уряд. Спочатку начерком пера були закриті всі сокільські та спортові т-ва, як кубла контр-революції (бо були побудовані на демократичних підвалинах) і діячі фізичного виховання були жорстоко переслідувані. В Харькові був розстріляний відомий

сокільський діяч Малий, а відомий Київський піонер спорту і фізичного виховання, автор психо-фізіологічного методу д-р Анохин був знайдений повішеним в Чека, що було урядово пояснено, як самогубство.

В епоху першого Непа, коли під тисненням катастрофальної розрухи була дозволена торгівля діамантами і тому подібними предметами «першої необхідности» і був кинутий лозунг рівняння з Європою, на місце всіх закритих спортових і сокільських товариств були відкриті єдині спортові клуби імени Леніна.

Вже в самій цій назві був видкий злий сарказм карикатурної большевицької епохи. В той час, коли в усьому світі спортові товариства вибирають собі назви, які підкреслюють сили і красу, як Сокіл, Беркут, Спарта і т. и., на Україні приказано було називатися іменем людоподібної паралізованої малпи, якою був в той час божевільний, конаючий Ленін. Немає що казати, що сокільська система, від якої віяло духом Тиршевим, була гостро заборонена і всюди приписом була введена система шведська (певне тому, що Швеція цілий час була в прихильному неутралітеті до большевиків). За браком інструкторів всі соколи, що ще лишилися в живих і не втекли, змушені були переучуватися і вести далі навчання по шведській системі.

Але захоплення спортом, яке безсумнівно є знаком часу, переборолось навіть «ім'я Леніна» і тупість партійців і кроком наперед було деклярування фізкультури. Було складене спеціальне управління, яке мусіло керувати цими справами і дбати, щоб спортом займалися лише люди пролетарського походження і щоб одночасно не забували за політграмоту.

Довго і тяжко описувати цей тернистий шлях, яким пішов розвиток фізичного виховання на Україні. Досить сказати, що тут як і всюди совітська влада, не дбаючи про загал, постаралася вибрати одиниці більш здібних спортових людей, яких для реклами посилала на змагання з робітничими клубами західної Європи, натурально взявши спочатку закладниками їх родичів для попередження їх втечи за кордоном.

Тут треба відмітити, що дійсно в змаганнях з робітничими клубами ці «совітські» спортсмени здебільшого брали верх, але також не можна не зауважити, що знавець спорту зустрічав серед них більше ніж половину старих знайомих довоєнних рекордсменів здебільшого осіб густо-буржуазного походження, які підфарбовані під фізкультурників мусіли з під нагая боронити червоний прапор СРСР.

В кінці кінців фізкультура звелася до своєрідного урядового професіоналізму. Осіб, які мають видатні здібності, відбирають і «держать» спеціально для заграничних демонстрацій, в той час, як решта спортсменів, позбавлена можливості широкої організації, і праці в напрямку задоволення сучасних потреб фізичного виховання, ледве животіє в клубах імени Леніна. І наколи «совітському» спорту ще вдасться отримувати перемоги над європейськими робітниками (щише робітниками) в окремих галузях, то в тих, де потрібують-

ся широка організація і масовий підбір спортсменів, як напр. футбол — вони були майже всюди побиті.

Сумна дійсність показує, що наскільки большевикам вдалося створити за короткий час широкі кадри катів, чекістів, хуліганів і безпритульних, настільки їм не вдалося виплекати хоч мінімальну кількість порядних письменників, композиторів, вчених чи, навіть, спортсменів.

Від того, що робиться в ССС-ерії з фізичним вихованням, віс жалюгідним експериментом анальфabetів, але найбільше це впадає в око, коли хтось з властї імуших (інші не маюь звичайно приступу до преси) візьметься за перо в справах фізичного виховання. Писати немає чого, бо тут на «заветах Ильича» не виїдешь, а не писати не можливо, бо мусить же фізкультура мати свою літературу і свої теоретичні обосновання.

В наслідок дістаємо щось подібне на комічні фельєтони, які на жаль є трагедією фізичного виховання і яких мусимо навести приклад, щоб задовольнити самого недовірливого читача.

Пище доктор Блях в «Культурі і Побуті» ч. 19 статтю «Загартування організму в літній період».

При цьому в голові кожного спортсмена зараз же промайнуть вправи і змагання на стадіонах, купання в річках, гори, ліси, коло і тому подібне, що в цілому світі знаменує собою літній період для спортсмена, але д-р Блях підходить до справи инакше. Перш за все він мовою гетьманського «фахівця», відповідним же літературних штилем повчає нас скільки в людському тілі білків і жирів і що «від зворушливості (?) нервової і м'язової системи залежить рухливість і здатність до руху нашого тіла». Хоча др. Блях не пояснює, як м'язова і нервова система можуть бути зворушливими і яка різниця між рухливістю і здатністю до руху, але за те рецепти, які він дає для осягнення цього (в літній період) дуже точні.

Перш за все «за допомогою частого вдихання чистого і багатого на кисень повітря досягнути того, щоб процес горіння в тілі відбувався не тільки безупинно, але щоб він і значно збільшився».

Сперечатися з цим рецептом абсолютно не можливо, але треба запитати у фізкультурного автора, що розуміти під «частим вдиханням.» Чи досить вдихати двічі на тиждень чи треба 60 раз на хвилину? Чи 18 раз на хвилину, як вчить фізіологія, чи 4 рази на хвилину, як полагається при дихових вправах? І чому вдихання треба робити в «літній період», а шож тоді взімку? А коли зупиняється процес горіння в тілі? Хіба у самого д-ра, коли він писав цю статтю.

Далі доктор переходить від теорії до практики і рекомендує загартувати організм в літній період в таких виразах:

«Взімку (?) вода не повинна бути холодніше 8-10 градусів Реомюра при температурі кімнати в 16 град. Реомюра. При призначенні (?) температури води слід додержуватися такого правила: коли руку в холодній воді держати неприємно, то це значить, що така вода безу-

мовно є занадто холодною для обмивання. Таким чином кожний у своїй власній руці має свій термометр».

Коли це шарада, чи вірменська загадка, то звичайно протестувати не можна, але коли це наукова стаття, то мимоволі приходиться бажання поставити д-ру Бляху не той термометр, який має кожний у руці, а справжній, щоб означити (чи «призначити», як він каже) його температуру).

Дальша порада на літній період: «Вставши з ліжка треба надіти виступці (?), скинути нічну сорочку і потім стати на коврик (?), що лежить біля миски з водою».

Ми ані трохи не сумніваємося, що у кожного підданого УСРР маєтись нічна сорочка і миска з водою, біля якої лежить к о в р и к, але коли так поводити себе для загартування в літку, то щож робити в зімі. Очевидно, вставши з ліжка, одягти теплі кальози, кожух і стати коло гроби.

Далі доктор подрбно пояснює, що «кожну ногу треба мити окремо і негайно витирати». Чому — не пояснює. Може вона облізе, чи розмокне? Одночасно робиться ним відкриття, що «влітку ми можемо купатися в річках, ставках та морі». З цим тяжко не погодитися, але де-які з слідуєчих 12 правил купання викликають де-які сумніви:

«3. Купатися після доброї їжи не раніш, ніж мине принаймні 3 години, в одночас (?) не можна купатися в натошак (?)». Зрозуміло, що редакція «Культури і побуту» може купатися «після доброї їжи», але що робити решті підданців УСРР, для яких т о щ а к є звичайним способом життя.

«4. Почекаати одягненим 5 хвилин». Це правило надзвичайно легке до виконання, бо нормально всі, хто не належить до товариства «Активної боротьби з соромом», ходять цілий час до купання в новій одежі.

Не будемо перечислювати під ряд всіх цих нісенитниць, які називаються «12 правил», перейдемо до кінця, який звучить так: «Взімку слід раз на тиждень приймати холодну ванну в 26 град. (?) Реомюра, одначе після такої ванни зараз же треба зробити холоднувате повне обмивання в 28-29 град. Реомюра».

Навіть при успіхах совітської техніки тяжко допустити в трьох цифрах друкарські помилки, то застається думати, що «доктор» Блях, очевидно, має також поняття про Реомюра, як і про фізкультуру, і чи не дістав він свого титула за вдатне розкриття «белогвардейської змови»?

Немає сумніву, що таких нісенитниць не могла понаписувати жадна освічена людина і це «торетичне обосновання» фізкультури яскраво показує як на стан самої фізкультури, так і на загальний рівень редакторів «Культури і Побуту».

М. Є.

Маленький фельетон.

Д З... Д Ж...

— Голосуємо, товариші учені і кандидати на товаришів і учених! Що маємо зробити з апострофом?

— Під стінку!

— Пад стенку!

— Під мур!

... Загомоніли червоні і почервонілі учені...

— Хай живе Радянський Союз без апострофа!

І під загальні «аплодісменти» Правописної Конференції, тов. Скрипник виволік із салі апострофа і передав тов. Річицькому «в расход».

— Тепер, як будемо писати: Собелзон, Розенголц, чи...

— Під стін... вирвався чийсь голос і застиг... Все принишло...

— Ну, то як же товариші?

— На мою думку, товаришу міністре, перепрошую.. пане Наркоме, Льондон не пишеться Ло...

— Вибачте, товаришу, це «правописна конференція», а не «проти-радянський блок» і редакція «Діла»...

— Долой Англію і «англічан»!

— Нехай так буде, як було!

— «Собелзон» пишеться — «Радек»!

— Тепер, товариші, для повної «смички» села з містом належить вирішити, як писати «дз» і «дж»... напр. Держинський, Джіоконда?

— Злучити їх в...

— Так, так! Хай же Держинський з Джіокондою!

— Та ні! Літери злучити в одну... скажемо в латинське «s» і «z».

І ціла правописна конференція почала «дзчаити» і «джижчати», як джмелі на вікні, почала «z-іпати» і «s-іпати» на всі боки українську азбуку... Хтось затягнув вже «Не пора москалеві, ляхові, «дзичать» і «джижчать»...

Нараз все стихло. На салю в грізній поставі ввійшла делегація і попросила слова...

— Сумнівні товариші! В звязку з небезпекою, яка загрозувала всесвітньому пролетаріятові з боку Правописної Конференції, комуністична партія большевиків України постановила: зліквідувати контрреволюційні затії, залишити апостроф при життю, поставити його на місці «правописної конференції», а з українського алфавету зберегти тільки слідуочі літери: К. П. Б. У.

«Правописна» і не писнула.

О л е с ь.

3 Міжнароднього Життя.

Франко-совітські пересправи. — ССР та Англія.
Серед англійських комуністів. — Сако і Ванцеті

Європейська преса переказує думки голови франко-совітської конференції що-до боргів та кредитів, сен. де Монзі, висловлені ним в *Revue des Vivants*.

Свого часу сен. де Монзі широко вірив у можливість домовитися з совітами; зараз це довіря у нього змінилося розчаруванням. Єдиним наслідком зятяглої і нескінченної ще й досі конференції являється те, що більшовики, теоретично одкидаючи російські борги, висловили бажання фактично де-що з них заплатити на протязі 62 літ. Що ж до конфіскованого майна, то на думку сен. де Монзі, про нього не варто й піклуватися, бо при сучасних соціальних та юридичних умовах в ССР їх поворот французьким власникам не має жадної ціни: більшовики вимагають вкладання до підприємств нових капіталів, не даючи можливості нормального господарювання в них. Завдання конференції з французького боку сен. де Монзі бачав в тому, щоб добитися того, аби ці підприємства поки що не було передано якомусь іншому власникові, про що й клопочеться французьке посольство в ССР.

Де-Монзі признається, що в 1922 році він широко вірив у мудрість московського уряду, в його еволюцію, спрямовану до встановлення в ССР нормального державного й господарського життя. Але піти по цій дорозі більшовикам, як він гадає, помішали — слов'янська некультурність та східний містицизм. Але не ці гадані, на наш погляд, причини позбавили сен. де Монзі віри в більшовиків. Усі французькі розрахунки поставлені були до гори дном китаїськими подіями та участю в них більшовиків. Після цього наше довіря, говорить де Монзі, зникло. Як вказує життя, громадська віра — необхідна умова всякої фінансової операції, а цієї віри не може бути, раз чужа влада вміщується до внутрішніх справ Франції. Питання фінансової конференції з ССР прибрало з часом політичний характер, а тому в пересправах з більшовиками необхідно стояти на принципі: — поки немає миру, не буде й кредиту. Бо не було і немає в світі такого випадку, щоб кредитор ласково терпів непокої та погрози з боку боржника та продовжував йому й далі давати гроші.

На цьому припинились франко-совітські фінансові пересправи, що їх так майстерно зятягав полпред тов. Раковський. Але всьому настає кінець, і вряд чи зможе він після таких заяв свого контрагента, тягти їх далі, — без потреби для французів.

На розрив з Англією Москва, як відомо одповіла брязкотом ненабитої зброї та залякуванням своїх піданих інтервенцією, а Європу — новою війною. На збройний брязкіт ніхто по за межами ССР не звернув уваги, над залякуванням кепкували, і день за днем більшовики терпіли політичні поразки в Європі та в цілому світі. Зараз совіти міняють свою тактику. Продовжувати брязкати зброєю вони доручили своїй лівій руці — Комінтерну, а до правої своєї руки — міністерства закордонних справ — вони вставили оливову гильку замирення і махають нею на адресу Англії.

Початок цьому дає сам тов. Чичерин, розмовляючи у Москві з закордонними журналістами. Він сказав: — Чутки про те, наче б то британський уряд зробив Москві певні пропозиції що-до відтворення дипломатичних зносин між Англією та ССР, не відповідають дійсності.

Таких чуток, як здається, зовсім ніхто не чув, але вони знадобились червоному міністрові, щоб якимось доступитись до справи. Бо далі він говорить, що ніяких пропозицій з боку Англії совітський уряд не діставав. Тому ж що розрив дипломатичних зносин та анулювання торговельного договору сталося з ініціативи Англії, Москва не може офіційно розпочинати

пересправи що-до відтворення status quo до розриву. Вона мусить чекати цього від Англії.

Але, стверджує большевицький дипломат, хоч останні заяви Чемберлена в парламенті повні звичайних нападів проти совітського уряду, все таки, коли британській уряд зробить реальні пропозиції, совітський уряд готовий пересправляти, готовий на всякі кроки, що спричинились би до встановлення твердого миру, такого потрібного СССР та Англії.

Не будучи певним, що така заява, сама по собі без сторонньої допомоги дасть якісь наслідки, Чичерин, як повідомляє польська преса, звернувся до польського уряду з проханням бути посередником між ним та британським міністром закордонних справ.

Коли б таку комбінацію хтось вигадав, тому б ніхто не повірив. А життя та обставини спонукують «товаришів» вірити і в такі комбінації.

На останніх виборах до англійського парламенту дістався єдиний комуніст на прізвище Саклатлава. Це Індус, що на диво був обраний в одній частині англійської столиці. Нічим себе цей пан за час свого депутатства не виявив, коли не зважати на те, що в часи вугільної забастовки, виконуючи московські накази, зробив кілька дрібних скандалів і одсидів за те трохи у в'язниці. Тепер Саклатлава тяжко завинив перед комуністами. Справа в тому, що цей єдиний їхній депутат, будучи добрим комуністом та добрим індусом, одночасно з тим виявив себе і добрим християнином. Коли піросли його діти, він повів їх до церкви, охрестив та конфірмавав, як то подобало справедливому прихильнику англійської церкви. Цей християнський вчинок індуса-комуніста викликав велике обурення Політбюро компартії. Комуністична резолюція з цього приводу з жалем констатує що релігійні забобони живуть ще й досі в душах робітників, навіть відповідальних. Тому що Саклатлаві, як депутату, особливо не личить бути добрим християнином, бо він мусить бути прикладом безбожності для рядових членів партії Політбюро вистовило йому сувору догану.

Комуністичному індусові зостається тепер лише одно, а саме: ще раз согрішити проти партійної заповіді, молитвою подякувавши Богу, що він живе в Англії, а не в СССР. У Москві така річ мабуть таки самою доганою не скінчилася б.

Справа Сако та Ванцеті притягає увагу цілого світу. Вона така. Сім літ тому два урядовці чоботарської фабрики недалеко від Бостону були вбиті та ограбовані п'ятьма розбійниками, що мали, на гадку свідків, вигляд італійців. Убийники зникли без сліду. Через де який час було заарештовано двох італійських анархістів — Сако і Ванцеті — і поставлено перед судом за нелегальне тримання вогневої зброї. На суді вони дали плутані та протирічні зізнання що-до того, де вони перебували і що робили в день, коли сталося згадане вбивство. Потім вони виправдувались, що давали фальшиві зізнання, болячись, що їх, як відомих анархістів буде вислано за межі Сполучених Штатів. Але суд запідозрив їх в убивстві названих вище урядовців і після довгої процедури засудив до кари на горло.

Присуд здався широкій публіці судовою помилкою, і то тим більше, що через де-який час явивсь іспанець Мадейрос, засуджений на смерть по іншій справі, прогосивло перед смертю, що це він забив і названих вище урядовців, хоч його заява не в усьому сходилася з обставинами, при яких стався злочин. Сім літ тяглися апеляції, перегляди, проволікання. Опінія Америки, Європи та інших частин земної кулі зацікавилася долею двох італійських анархістів, вимагаючи помилування чи принаймні — судового перегляду справи.

Стали на боці Сако і Ванцеті і Московські комуністи, зробивши це з тою брутальністю, на яку тільки здібні червоні вбивці. Це останнє, як здається, сильно попсувало справу засуджених на смерть. Бо ж до голови неминуче вступає думка: — Убивці встали на оборону вбивців, свій свому

допомагає... — і губернатор штата Масачусетса, од волі якого залежало помилувати чи ні, помилувати одмовився, визначивши виконання присуду на 11 серпня.

Краще було б большевикам не вмішуватися до справи, бо на цей раз можуть загинути, як здається, справді невинні люди.

Сотник Василь Соковчук.

(помер 19-го липня в Парижі).

Багато військових знали його. Галичанин. Як УСС попав до московського полону. Одним із перших став у ряди СС у Києві. Я помятаю його в боях проти гетьманців під Мотовиловкою-Васильковим. Він був моїм начальником, командуючи на початку 1919 року кошем скорострільів Корпусу СС і залогою м. Бердичева. У кінці 1919 року попав до польського табору. 1920 року займав видатну посаду в штабі 5-ої Стріль. Дивізії. Я зустрів його року 1923 в Берліні, куди він дістався з Польщі з наміром поїхати на Радянщину. Він наблизився до берлінських «радянців»... Це його поріжнило з товаришами по війську. Не повірили йому і «володарі» — відмовили в дозволі. Пригнічений морально, він подався до Франції. Тут працював звичайним робітником, далекий від українського загалу. Цілком замкнувся в собі, вивчив мову, перечитав силу книжок.

Останні місяці працював в Коломбелі (біля Кан в Гальвадосі). Там знову, по роках, звязався з українцями, вступив до Громади. Виступ М. Ш. настільки вразив і вивів з рівноваги його, що він покинув працю й приїхав до Парижу. Тут ми знову зустрілися. Здається, 16 червня він був у мене і протягом кількох годин повідав про свої митарства.

— Я ніколи не йшов на компроміс з моєю совістю, — тому мене не пустили на Україну.

— Я використав довгий час самотности. Я поповнив мої сили, тепер думаю знову прийняти активну участь у життю нашого загалу.

Він заміряв виступити в пресі проти «модерного» москвофільства українських ес-ерів. Він перечитав мені кілька надзвичайно добрих статей у рукописах. Він також заміряв чинно себе реабілітувати в очах товаришів по зброї. Поділився зо мною детально розробленими плянами. Про це колись пізніше. Після того останнього побачення зі мною він встиг тільки вмістити коротку статтю в «Тризубі». Він мешкав у малому готелю коло Ліонського двірця. Не працював фізично, бо мав збережені гроші.

18 липня він повернувся пізно вечером з міста. 19 рано господар готелю не міг достукатися. Коли виважили двері, то побачили його мертвим на ліжку, з стиснутими кулаками на грудях.

Цілком самотній. Поліція. Медичний судовий інститут. «La mort naturelle. Congestion des roumens». Натуральна смерть. Залило кров'ю легені...

Я був здивований, що він так довго не заходить до мене. Я хотів йому переказати, що його товариші з приємністю довідалися про його «воскресення». Мій лист датований 27. 7. 27 повернувся 30-го з поміткою «Decedé». Упокоївся...

Не хотілося вірити, але швидко в тому переконався.

Лише 5-го серпня після залагодження сили формальностей за допомогою Генеральної Ради Союзу Організацій Укр. Емігрантів у Франції його поховано на цвинтарі «Pantin».. коло Парижу.

Не стало ще одного борця...

П о р . К .

Мишу цю замітку, щоб таким чином дізналися про його смерть родичі, кривні та товариші. Хай хтось докладніше освітить життя небіжчика. У готелю лишилися де-які речі його — переважно книжки, рукописи і правдоподібно кореспонденція. Все це можуть дістати родичі. Необхідні інформації через редакцію «Тризуба».

З ПРЕСИ.

В «L'Intransigeant» (ч. 17. 167 од 6. VIII) приміщено таку замітку:

«В осени з одкриттям Palais de Justice розпочнеться голосна судова розправа по вбивстві головного Отамана Петлюри (de l'Hetman Petlura, як пише французська газета). Убийник — ізраеліт, злочин — політичний. І от ця розправа хвилює навіть опінію Сполучених Штатів Північної Америки. Бо ж в Palais de Justice дістають прохання що-до місця для тих, хто приїде на розправу із-за Атлантичного океану; до цих прохань долучено ріжні суми грошей, в розмірах од одної до десяти тисяч франків».

«Без сумніву, — смутно зауважує з цього приводу газета, — там за океаном гадають, що місця у французському судах продаються так само, як і в Music-Hall'ах. Та ще й за яку ціну! — закінчує «L'Intransigeant»».

«Посл. Новості» наводять з московських «Известий» такий уривок із полемичних вправ прихильників урядового большевицького курсу проти большевицької ж опозиції:

«Коли визнати, що пролетаріят не дозрів ще до соціалістичної революції, коли він завчасно взяв до своїх рук владу, коли в країні нема господарсько-техничних передумов соціалістичного будівання, — коли так, то якою тоді може бути «історична місія» нашої диктатури? Бо ж визнати це, все одно, що визнати «об'єктивно» буржуазний характер нашої революції. Тоді треба визнати, що ж-втневий переворот в «остаточній інстанції» був не соціалістичним переворотом, а трагічним «викиднем» світової війни».

Близько коло правди зачинають ходити большевики, як би чогось не сталося з ними.

Чим довше існує Українська Господарська Академія тим більше звертає на себе увагу не тільки чеських, але й наукових кол далекої Америки. З приводу цього «Український Хлібороб» за I. VII пише:

«Професор Академії, відомий наш економіст, Володимир Тимошенко був запрошений Рокфелером до Сполучених Держав ознайомитися там з економічним життям і завоював там таку пошану, що тепер багато вчених американців стрімлять нав'язати стосунки з Академією. Майже кожда американська висока школа в знак уваги надсилає свої друки, так що в останнім часі бібліотека Академії буквально завалена англійськими книжками-дарунками».

Для москалів — це осинне гніздо, а для культурних американців — гніздо роботящих бджіл, що створили в тяжких еміграційних умовах велике культурно-наукове огнище.

Недавно у Варшаві було накрито українських комуністів, приналежних до організації Комуністичної Партії Західної України. «Kurjer Poranny» з 24.VII подає прізвіща арештованих діячів цієї організації та тих, хто мав з нею стосунки. Ось вони:

«Константа Хавелко, Ян Лютиш, Давід Гутерман, Ян Гемпель, Якуб Ерліх, Алем Розенцвайг, Адольф Ланґнер, Берек Штуцький, Амелія Шренцель, Марія Осіновська, Марія Мільштейн, Казімір Мозонг, Кароль Аріо, Анна Задрожна, Шнейдль Кроссберг, Галіна Айман, Людвіка Нойтейх, Зигмунд Цойтейх, Анна Шатц».

Чим справді — не українці?

Хроніка.

3 Великої України

— Загальне навчання на Україні. «Прол. Пр.» ч. 169 подає, що «Наркомосвіта України подала до Раднаркому план запровадження загального навчання на Україні, обіймаючи період до 1930 року. Цей план будують на тому, щоб загальне навчання на Україні здійснити до 1929-30 навчального року, приймаючи що-року до шкіл 100 відс. дітей шкільного віку. Обов'язковий строк навчання 4 роки. Дислокацію шкіл запроваджують у 3-х кілометровому радіусі. Раднарком затвердив основний план Наркомосвіти.» Не раз уже большевицька преса голосно повідомляла про це. А чи можна вірити цьому?

— Контингент учнів вишів на 1927-28 рік. Раднарком України ухвалив 1927-28 року у ВИП'ах України контингент учнів визначити розміром 14.465 душ, разом з робфаками 16.195. («Пр. Пр.» ч. 169) Цікаво, скільки припаде з цього числа на нацменшості?

— Цінне придбання київського театрального музею. Президія Прилуцького Округового ухвалила передати з Прилуцького музею до київського театрального музею — Галаганівський вертеп — це цінний, рідкий експонат. («Пр. Пр.» ч. 169).

— План археологічних розкопок на Дніпрельстані. «Відомий зна-

вець старовини проф. Еварницький, що провадить розкопки на Дніпрельстані, розробив докладний план археологічних розкопок, що охопить весь район будівництва. На думку проф. Еварницького, на місцях, де провадитимуть розкопки, крім рештків палеоліту та неоліту, а також рештки будівель XVI і XVII в. в. і систематичне дослідження цих пам'яток старовини складе яскраву картину доісторичного і історичного життя тієї частини України. Проф. Еварницький звернувся до Академії Наук, прохаючи її клопотати перед Укрголовнаукою, про асигнування на розкопки протягом 3 1/2 років потрібних коштів, що становлять 210.000 крб.» («Вісти.» ч. 165).

— Руїнація Чигиринського замчища. «Всеукраїнський Археологічний Комітет одержав відомості про загрозливий стан Чигиринської гори — замчища, де в XVII віці була фортеця — резиденція Петра Дорошенка, гетьмана часів Руїни.

Місцева людність використовуючи каміння для виробу точил й т. і., нищить скелю та пам'ятники, що там залишилися.

Особливо відбилася робота нелегальних каменярів на горишньому майданчику, площа якого значно зменшилась за останній рік.

Зважаючи на те, що продовження подібної експлоатації каміння загрожувє обвалом скелі разом із стародавніми надгробками, ВУАК надсилає до Укр. Науки доповідну записку про кончу потребу рішуче заборонити нищити Чигиринську гору». («Пр. Пр.» ч. 168).

— Зв'язок УАН з Європою. Етнографічна комісія ВУАН дістала листа від голови Швейцарського товариства краєзнавства Гофмана, де він просить встановити обмін виданнями й науковий зв'язок. Такого ж листа одержано від завідавача етнографічного музею в Бруно (Чехословаччина). («Вісти». ч. 165).

— В київській державній українській опері. Підготовка до наступного сезону йде інтенсивно. Художній план цього зимового сезону поширено. Репертуар буде поновлено на 50 відс. З 19 опер піде 10 нових назв (опер, що не йшли минулого сезону). («Пр. Пр.» ч. 168).

— Опера — до 10-річчя Жовтня. Київська державна українська опера готує до 10-річчя Жовтневої революції оперу київського молодого композитора Розентура — «Іскри». («Пр. П.» ч. 168). Готуються до 10-ої річниці жовтня, а в середині тільки й мови, що про 9-те термідора.

— Театр на 2500 чоловіка. Запоріжжя. Цими днями відбулась нарада в справі будівництва театру. Закладки побудовані в день 10-х роковин Жовтневої революції. Сцена театру буде механізована, буде партер та два яруси, на 2.500 глядачів. Будова театру коштіватиме від 1 ½ до 2 мільйонів карбованців. («Пр. Пр.» ч. 169). Певно на Запоріжжі багато нащепенств, бо для українського населення не будували б?

— Великі поклади торфу на Поділлі. Виниця. Під час дослідних геоботанічних робіт на річці Згара, що їх провадить північна меліоративна організація НКЗ під керівництвом проф. Зерова, виявлено великі поклади торфу. Болота Поділля ще досі не були досліджені й лише тепер серйозно поставлено питання про вивчення народних багатств краю. («Пр. Пр.» ч. 168).

— «Велика робота». У большевиків все в «планетарних, розмірах. Під таким заголовком «Вісти» ч. 165 пишуть, що: «Залізо зруйнованого білополяками в 1920 році Київського цегного мосту, що лежало під водою, звужувало розріз Дніпра під мостом, і без того недостатній для пропуску весняних вод. Крім того це загрожувало розмивом дна і викликало збільшення швидкості течії, небезпечне для пароплавства. Тому ціла низка технічних комісій і нарад, визнала за потрібне витягти з води все залізо, що лишилося там, і в біжучому році управління Дніпровського басейну було відпущено на цю роботу кредит в розмірі 200 тис. карб. Загальна вага заліза від кол. цегного мосту — 180 тис. пуд., що з них було витягнуто досі всього до 32 тис. пуд.

Управління водних шляхів остаточно вирішило витягти залізо таким способом. В кожному прогоні залізо підводним автогеном різанням ділиться на 3 частини, кожна біля 10 тис. пуд. вагою. Виконує цю роботу спеціально викликана для цього з Ленінграду база водолазів-автогеників. Відрізану частину прогоніків будови підвішують залізними тяжами на 2 гончаки, устатковані окремими подовжними і поперечними дерев'яними фермами; гончаки заповнені водою на висоту біля 1 метру; після відкачування води відривають тяжами на пальові площадки, влаштовані на кінцях відрізаних частин ферм.

Витягають залізо з води домкратами, а також гончаками і, коли воно піднімається вище горизонту води, розплютовують його і вивозять на беріг.

Не вважаючи на сильну підводну течію і цілу низку перешкод, підводне різання і витягання заліза йде успішно. До останнього часу витягнуто вже до 30 тис. пуд.»

На що було «цілу низку комісій» та «базу водолазів», коли можна було зробити простіше: доручити це якійсь небудь держав-

ній кооперативній установі. В одну ніч було зроблено і продано. А потім суд і ростріл.

— Переселення євреїв з Київщини. Досить докладні відомості про переселення жидів з Київщини подає «Пр. Пр.» ч. 169.

«Окрземвідділ підбив підсумки переселення євреїв з Київщини. За п'ятирічним планом, тоб-то протягом 1925-29 років з Київщини мало переселятися на колфонд України 2120 єврейських родин, з них перші три роки 970 родин. За даними, які має Окрземвідділ, переселилося за цей час з Київщини 704 єврейських родин та до осені цього року переселиться ще 100 родин. Отже трьохрічного плану буде виконано тільки на 82,5 відс.

Переселяються євреї, як з округи, так і з міста. З округи переселилося 431 родини і з міста — 273 родин.

За соціальним станом, більшість пересельців — кустарі та ремесники (265 родин). Інші це — 113 родин робітників, 70 родин службовців, 24 родини хліборобів, 160 родин крамарів і 72 родини інших.

Наряди на переселення євреїв хоча й використовуються повністю, але не задовольняють потреб округи. Так, 1925 року було охочих переселитися 860 єврейських родин, пощастило переселити тільки 258 чи 30 відс. Минулого року число охочих ще збільшилося. Мало бажання переселитися 1137 родин, а переселилося тільки 261 чи 23 відс.

Цього року, в зв'язку з обмеженістю нарядів на переселення, припинили приймати заявки.

Усі роботи зв'язані з переселенням євреїв переводилося з безпосередньою участю Євбюра Нацмен та ОЗЕТу».

Куди ж переселяють? Звичайно на південь України. А що ж з українським населенням? Переселяють на Сибір.

— Тов. Шліхтер головою Укр. «Комзету». В тій же «Пр. Пр.» ч. 168 знаходи-

мо, що «ВУЦВК призначив народнього комісара земельних справ України тов. Шліхтера бути також головою українського комітету землевлаштування євреїв трудящих».

— Комзет на Україні. На першому засіданні українського комітету землевлаштування євреїв-трудящих під головуванням нового голови тов. Шліхтера, ухвалено було утворити місцеві Комзети при Окружних, Містечкових та Районних Виконавчих Комітетах. Ухвалено також утворити «Комзети» по тих селянських поселках, звідки йде переселення євреїв-трудящих. («Пр. Пр.» ч. 168).

З призначенням тов. Шліхтера, переселення жидів на південні українські землі, треба сподіватися, піде ще жвавіше вперед.

З життя и побуту.

Мальовничо передають большевицькі робкори образки з життя на селах. В ч. 167 («Пр. Пр.» знаходимо таке:

С. Крюківщина. Будаєвського р-ну. Раніш нашим селом і проїхати не можна було. Містки зруйновані, шлях розмитий — хоч на гвалт гукай. А оце в червні місяці селяни власними коштами налагодили місток, відремонтували все, шлях до пуття привели. Не чує селянин потилиці, а дякує сільраді, що зробила добру справу.

Іван Гартовий».

С. В.-Дубешня, Жукинського р-ну.

Трапляються в нас пожежі, посилають, відкидають папірці — Віддай винтовку, бо згоріш! А вночі селом страшно йти, бо часом хто зустрине, як не обдере, то бити буде.

Коли-б вночі вартові були, щоб за селом та за тишою хто доглядав, тоді краще було-б.

Буде менше пожеж, буде спокійно.

Рибалка.

А в ч. 169 «Прол. Пр.» читаємо:
— Мишалівська сільрада, Будаївського району: В Будаївському районі комісія обслідуючи Мишалівську сільраду, знайшла повну бездіяльність ради. Від часу обрання рада засідала всього лише 2 рази. Голова сільради забирав справи і печатку до себе, йшов до Києва на 3-4 дні. Селянство, звичайно, хвилювалося. Проте голова «нічесоже сумняшася» ще й гримав на тих селян, що вимагали уважного ставлення до роботи.

Податків нікому було приймати й відправляти до районної каси. Цю справу під кінець вела голова, що брала по 50 коп. з кожного платника податку. Заплативши податок, треба було ходити з тиждень за квитком.

Пожежна справа й шляхи в надзвичайно кепському стані.

Не звертав голова уваги й на вказівки представників районної влади. Він просто не хотів з ними розмовляти.

Внаслідок всієї цієї діяльності доведеться голові побалакати з прокуратурою.

— Деремезанська сільрада Германівського району. Працювала без плану й без календаря. Так, мовляв, краше.

Шляхи й містки не відремонтовано. Голова сільради сам копав пісок на дорозі, подаючи приклад і іншим громадянам, як копати ями серед шляху село податок виконало 87 на відс., а голова особисто — на 60 відс. Заможники, що не платили податку, ніяких примусів не зазнавали.

Діти зі школи розбігалися, як тільки — но сніг спав. Вчительство просило, просило допомоги від сільради, щоб закінчити навчальним рік, але з цього нічого не вийшло.

Самогон варився без перешкод.

На засідання ради та загальні збори виборців приходили п'яні, що перешкоджали провадити роботу. Сільрада визволила голову від обов'язків.

Такі дописи надзвичайно колоритні і цікаві. Для прикладу

наводмо ще трохи. Ось та сама «Пр. Пр.» ч. 168 наводить:

«Квочка і инше. (Млин Купермана у Ржищеві). Є в Ржищеві млин Купермана й працює там 10 робітників. Тяжка атмосфера на цьому млині. Хазяїн Куперман майже не перестав цілими днями лягти своїх робітників, загрожуючи негайно розшитати кожного, хто скаржитись на нього в спілку.

Найшлися й серед робітників хазяїнові улюбленці, що розказують Куперманові все, що говорять про нього робітники. Позачергова робота на млині розквітає. Коли в відпустку пішов машиніст, помічник машиніста працював зряду дві зміни (16 год.). Про культуроботу — нема що й казати. У бібліотеці замість книжок — сидить квочка з курчатами. Треба, щоб профспілка заглянула до нашого млина.

Цвях.

або:

— Вона мені не до вподоби. Треба було мені ниток. Пішла я до крамниці Соробкоопу ч. 30 і купила катушку ниток за 11 коп. Дала скарбникові 3 карб. бумажкою; він казав, що зараз немає здачі, й я стала чекати коло каси. Підходить до каси новий покупець, теж дає 3 карб. Скарбник бере й дає здачі 2 карб. 60 коп. Коли ж я заявила претензію, чому він не дав здачі мені, то він сказав — «вам здачі немає». А коли завагав потребував у нього пояснення, то останній прямо сказав: «мені не подобається її обличчя». Здачі скарбник мені так і не дав. З великими труднощами розміняла я на базарі гроші й заплатила в Соробкооп за нитки. Прізвище цього скарбника Лагодвич.

Підгайна.

ще:

«Мовчить». (Кам'яногірська цукроварня). Вже скоро буде 2 роки, як купили ми радіо. Але за дарма викинули на вітер 1500 карб., бо радіо мовчить, і сховали його в далекій клубній кімнаті. Робітники бачуть саму антену. Правління клубу повин-

но воскресити це померле радіо.
(Дієз).

А «Вісти» ч. 165 малюють на-
строї — «О х о р о н а с е л а».
(Клембівка). Пожежна охорона
кепська. Є машина і дві бочки.
Дружини немає. Коли після ре-
монту везли бочку — випало дно.

Випадки хуліганства є. Сіль-
ОПТ має крамницю з горілкою,
ямпільською несвіжою ковбасою
і з завідателем «дядькою» Василем.
П'ють, співають. П'ють, сварять-
ся. П'ють, б'ються. Потім б'ють
вікна. І п'яні сплять біля річки,
або біля сусіднього муру. Це
буває в свята і на весіллях.

Буває і так:

— Ти що? — питає «дядя»
Яку голову сільради.

— Я нічого...

— Я, так і претак, тобі таку
твою дам за нею вжахувати, вашу
так і ростак... Та ще і долонею —
що сили по столі. Це в сільраді.
Ночної охорони теж немає.

...Чутки про війну викликали
в селі революційний ентузіазм.
Правда, кілька «вуйн» купило
багато соли «про запас».

Газетні звістки.

— З а в о р у ш е н н я. За о-
станні дні на Україні розстріля-
но 125 чоловік. Повстанці, доб-
ре поінформовані про плани
ГПУ, часто несподівано напа-
дають на частини і знищують їх
(«Возрожденіє» ч. 22. VII).

— Т е р о р. По звістках поль-
ської преси, терор, який больше-
вики запровадили тепер, може
бути порівняний лише з найбіль-
ше його кривавим періодом.
Розстріли провадяться в Києві,
Харькові, Проскуріві, Винниці,
Деражні, Летичеві, Умані, Брац-
лаві, Ольвіополі, Шепетівці, Жи-
томирі і інших місцях. В одному
Харькові протягом трьох днів
розстріляно 120 чол. («Руль». з
24. VII).

— А р е ш т и у к р а ї н-
ців. В Києві арештовано 9
видних українських сепаратис-

тів, що прибули з Польщі з
метою агітації в краю. Їх приїзд
має бути в зв'язку з недавнім
з'їздом «петлюровців» в Кра-
кові. Вони арештовані, віддані
під суд і будуть напевно розстрі-
ляні. («Руль». з 28. VII).

— У к р а ї н і з а ц і я в
Одеській окрузі. Кон-
трольна комісія, що перевірила
справу українізації виявила,
що 50 відсотків співробітників з
усіх совітських установ одеської
округи цілком не володіють ук-
раїнською мовою і що все листу-
вання провадиться виключно мос-
ковською мовою. («Руль». з
2. VII).

— А р е ш т к о м і т е т у
«контр-революційної
організації». По словам
члена ЦК української компартії
Гринька в Києві першого липня
накрито комітет великої контр-
революційної організації, що пра-
цювала на повалення комуністич-
ної влади на Україні. До орґа-
нізації належали представники
заможного селянства, робітни-
ків, інтелігенції і навіть червоної
армії («За Свободу» ч. 156).

— У к р а ї н с ь к и й М у-
з е й в К и ї в і. Совітським
урядом передано до розпоряд-
ження Київського Музею кіль-
ки цінних збірок, що належали
графові Потоцькому. Між ними
є стильові меблі від 15 до 19
віку, скульптура часів Ренеса-
су і бароко, італійська мозаїка,
фарфор, колекції запорізьких
козаків та 17 тисяч примірників
книжок, серед яких є перші
видання Шевченка.

— Н а п а д н а п о с л а н-
ця Д П У. В Харькові на
посланця ОДПУ, що прибув з
Москви, зроблено напад неві-
домими людьми, які забрали теку
з важними паперами, призначе-
ними для українського ДПУ і
ЦК укр. ком. партії. Нападники
були в уніформі міліціонерів.
(«За Свободу». з 26. VII).

— П о в с т а н ц і. В Харь-
кові було отримано донесення

командира XVII корпусу з Винниці, що в районі Винницької, Гайсинської й Могилівської округи виявилися селянські повстанські відділи, які завдяки доброму військовому проводові — невловимі. Тактикою воли нагадують загони Махна. Так при зустрічі з більшими військовими частинами повстанці розפורшуються по селах і завдяки піддержці місцевого населення, що їм співчуває, лишаються нерозшуканими. («Руль». ч. 20. 15).

— **З а м а х ч н а к о м у н і с т і в.** На засіданні Харківського окружного виконкому народний комісар внутр. справ Балицький заявив, що протягом травня і червня на Україні було зроблено 92 політичних замахів на комуністів, що працюють по совітських та партійних установах. З цього числа 77 осіб було забито. З нападників було затримано 18, і 11 з них дістали належну кару. («За Свободу». ч. 160).

— **С т а н о в л и щ е н а У к р а ї н і.** Не зважаючи на масові арешти, становище на Україні викликає велику тривогу. Начальнику українського ДПУ Балицький був викликаний в Одесу, де тюрми заповнені по береги. Він мав заявити, що «ми знаходимося в стані малої війни». Звертати все на шпіонаж стає вже неможливим і Балицький установив новий термін для селянських повстань: диверсійний бандитизм. Помітні масові переходи через кордон СРСР і недавно були затримані дві групи, у яких знайдено було бомби призначені для українського совпаркома. («Руль». ч. 28. VII).

— **Р о с т р і л и.** — Виїздна сесія воєнного трибуналу в Проскуріві засудила до стріляв ватажка Мельника.

— У Винниці розстріляні Самійличенко й Пархоменко, захоплені в час ліквідації повстанського загону.

— В Летичеві розстріляно заличничника Калитовича.

— В Умані розстріляні ватажки

«політичного бандитизма» — Криворучка і Кривоша.

— В Ольвіополі і Умані ППУ захопило після бою рештки повстанського загону отамана Чуба Подвального. В Умані розстріляні — Гаєнок, Вовк, Валюк і Осадчук.

— В Харкові винесено п'ять смертних присудів за білобандитизм. («За Свободу». з 24. VII).

— Військовим судом на Україні розстріляно за політичний «бандитизм» Миронова, Мамалігу, Суйня та Кузьменка. Після присуду верховного трибуналу розстріляно провідника політичної «банди» Минаїва (За Свободу» ч. 157).

— Розстріляно лікарського помішника Рудинського, що сидів в тюрмі в Києві і був засуджений по підозрінню в убивстві секретаря Чигиринського окружного комітету комуністичної партії. («Руль». ч. 2. VIII).

— В Москві розстріляно видних українських діячів Захара Омельченка, М. Ковалюка, О. Захарченка та ін. («Руль». з 27. VII).

— **Ж и д и н а У к р а ї н у,** а українці на Сибір. Центр. еміграційний уряд постановив вислати з України до Сибіру 5 мільйонів селян. Цей план має бути переведений протягом 10 літ («Укр. Нива» з 24. VII).

— **З н о в у к и т а ї ц і.** Для скріплення совітської влади на Україні ППУ організує в Києві «китайську колонію», для якої дається кілька домів у місті. Колонію заложать бувші солдати-китайці з червоної армії. («За Свободу». з 22. VII).

— **А р е ш т и у к р а ї н с ь к и х « с е п а р а т и с т і в ».** В Шклові арештовано кількох лідерів українських самостійників («Возрожденіє» з 24. VII).

— **З а м а х н а к а т е д р а л ю в К и ш и н ь о в і.** Румунська поліція напала на сліди організації, що підготовляла вибух православної катедралі в Кишиньові на зразок, як то було зроблено з катедралією в Софії. Вибух планувався на час служби Божої, на якій були румунські

міністри, що прибули до Бесарабії. Злочинці умістили в олтарі пекельне знаряддя з надзвичайно сильним вибуховим матеріалом. Та за дві години до вибуху воно було помічене, що і попередило страшний вибух. Як в Кишиньові так і по многих містах були зроблені численні арешти. («За Свободу». ч. 157).

В Америці.

— Відзначення української студентки. Між студентами манітобського університету, які цього року дістали нагороди грошми за добрі успіхи є Наталія Сікевич, студентка першого року філософії, дочка відомого українського діяча, ген. В. Сікевича. Призначено їй нагороду з фонду Ісбістера в сумі 75 доларів. («Укр. Хлібороб». з I. VII).

На українських землях.

— Електрофікація Закарпаття. В справі електрофікації Закарпаття в Празі була переведена анкета, після чого було вирішено закласти кооперативне товариство з участю в нім держави, міст Закарпаття і Ужгородської електричної станції («Свобода». ч. 28).

— Перша промислова виставка на Закарпатті. В липні місяці відбулася в Ужгороді перша промислова вистава, що докладно представила сучасне становище закарпатського промислу, а зокрема промислу кераміки, дерева шкіри то-що. Мистецьку промисловість успішно представляла різьбярська школа в Ясію, а видавничу — тво. «Просвіта» («Свобода» ч. 29).

— Перемога українців. Відоме в нашій історії своєю трагічною подією Берестечко, у своїх виборах до Гмінного самоврядування дало 12 українців, 9 жидів і лише 3 поляків («Укр. Нива» 24. VII).

— Поразка українців в Дубно. В Дубно до Гмінної ради вибрано 17 жидів 4 поляків, 2 москалів і 1 чеха. Українці, що мають 29 відсотків з усього населення не спромоглися провести а ні єдиного представника. («Укр. Громада?» з 24. VII).

— З Подєбрадо Луцьку. Луцький повітовий соймик на загальних своїх зборах 2 червня однодушно і одноголосно ухвалив звернутися до уряду з петицією в справі перенесення Української Господарчої Академії з Подєбрадо до Луцьку. Цю постанову соймику мають переслати до всіх самоврядувань Волині та Полісся для солідарного виступу перед польським урядом. («Ур. Нива». 24. VII).

— Наслідки виборів на Волині. До волинських громадських рад вибрано 958 радних, а з того: українців — 696 (72,6 відс.), поляків — 204 (21 відс.), жидів — 26 (2,7 відс.), чехів — 23 (2,4 відс.), німців — 7 (0,8 відс.), і москалів — 2 (0, 2 відс.). Инакше представляється справа по містах. Там як, з рештою всюди по містах, побідили жиди, здобуваючи на 343 радних — 203 мандати, себто 60 відс., поляки здобули 70 мандатів (20,4), українці — 58 (17 відс.), москалі — 9 (2,6 відс.), і чехи — 2 (0, 6). Новий Час». з 27. VII).

У ФРАНЦІІ.

— Похорон В. Соловчука. 5-го Серпня ц. р. о 10 год. ранку на цвинтарі «Пантон» поховано померлого сотника СОЛОВЧУКА.

Супроводили покійного в останню дорогу представники Генеральної Ради Союзу У. Е. О. у Франції та Товариства б. Вояків Армії У.Н.Р. і його товариші по зброї. Несподівана смерть його і пізне повідомлення про це не дали змоги нашим організаціям урядити цей похорон, якби то хотілося, але заходами згаданих

організацій в останній день було найнято катафалк, обряджено Покійного і покладено на його могилі квіти жовто-блакитних кольорів...

Представник Т.ва б. Вояків Армії У.Н.Р. у Франції зробив фотографію місця поховання на випадок, коли б родичі покійного побажали перенести тіло на Батьківщину. Громадянство має замір по повероті пан-отця відслужити на могилі панахиду та означити її хрестом.

Ucrainica.

Перебуваючи якийсь час у Бельгії а саме в Л'єжі, Антверпені та Брюселі, я скористувався з цієї нагоди, оби оглянути численних музеїв, а зокрема музеїв Брюселя.

Оглядаючи музеї Брюселя сконцентровані з одного і з другого боку надзвичайно мальовничої L'Arcade Monumentale забрів я і до музею Palais Mondiale Centre scientifique, educatif, docummentaire et social.

В одній з перших кімнат цього

великого музею ліворуч од входу, я побачив портрета московського царя Петра Першого, а під ним невеличку репродукцію з відомого образу Рєпіна «Запоріжці відписують турецькому султанові». Під нею стояв напис:

«Zaporogies»
Les cosaques (de Pierre le Grand).

Цей напис трохи задержав мою увагу. Захотілося, щоб чиясь добра рука перенесла картину кудись далі від портрету того, від кого за життя запорожці тікали світ за очі, воліючи бути хоч би і під турками. Хотілося б, коли то неможливо, щоб хтось з впливових брюсельських українців подбав бодай за зміну напису на

цім образі.

Думається мені, що діалося б зробити тим більше, що в цім же музеї є доказ безстороннього а може й прихильного, відношення до нас, що подекуди можна вбачити хоч би в тому, що в одній з кімнат, де вказується великість території держав Європи — зазначена і Україна, яко одна з найбільших її держав.

Є.

Зміст.

Париж, неділя, 14 серпня 1927 року — ст. 1. — В. Садовський. Про наші конструктивні завдання — ст. 3. — І. Заташанський. Що таке большевицьке зниження ринкових цін — ст. 9. — А. Я. Новий закон про рівноправність мов на сов. Україні — ст. 11. — М. Є. Фізкультура — ст. 16. — О. Л. с. Маленький фельетон — ст. 20. — O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 21. — Сотник В. Соковчук (некролог) — ст. 23. З преси — ст. 24. — Хроніка. — З Великої України — ст. 25. — Газетні звістки — ст. 29. — В Америці — ст. 31. — На українських землях — ст. 31. — У Франції — ст. 31. — Ucrainica — ст. 32.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. Косяк

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.